

ערב קודם לכן הוא שוחח עם יורם ארידור בוועידת הליברלים

התעשיינים ונציגי ההסתדרות. הוחלט כי ההגבלות על האשראי יוקלו, לקראת תקופת המעבר לשקלים. הר"ר משה סיקרון. מנהל הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, אמר כי הנתון הכולל ביותר של החודשים האחרונים הוא הירידה, שכולה בכיוון אחד: ארצות הברית. הוא אמר כי הירידה הזאת מתבטאת גם בירידת דולארים וכמות הדולארים שבמחזור קטנה ל-210 מיליארד יוני דולארים.

האוצר הסכים להקל על הלחץ, ולאפשר אשראי. בתיאום עם ההסתדרות הוחלט על העלאת שכר בכל המשק בסך 10 אחוזים, ועל הקפאת המחירים לשלושה חודשים. הבנקים, שריכוזו עכשיו ביריהם 85% אחוז מן התעשייה הישראלית, הודיעו כי ישגיחו חוזהות המחירים לא תיפּרָץ. חברי הכנסת יגאל הורביץ ויגאל כהן-אורגד תקפו את השינוי במדיניות הממשלה. הבנקים התחילו לגייס אשראי כי ח"ל. הלקוחות העיקריים של האשראי היו המפעלים של הבנקים עצמם. לפתע נוצרו עודפי דולארים, שפנו אל הבנקים. מחירי המניות עלו בצורה מסחררת אחרי תקופת שפל של חודשיים — ועד מהרה שבו הדולארים לזרם לחו"ל. תעשיינים וסוחרים שקיבלו אשראי בשפע, בריבית 12 אחוז, שהיתה נהוגה או בארצות-הברית, הורו אותם להשקיע באיטליה, כי יוגוסלביה ובספרד, במדינות רוסיה אמריקה ובאפריקה. בישראל כמעט שלא נוצרו מקומות עבודה חדשים. רשתות השיווק העלו את המחירים כי, לציבור יש כסף לשלם, ובחודש אוגוסט 1984, כאשר 400 אלף ישראליים נמצאו בחו"ל, התפרסם המרד של חודש יולי: היתה עליה של 5 אחוז, פי ארבעה משיעור האינפלציה בארצות-הברית. הח"כ יגאל כהן-אורגד תבע את השקלים. אינפלציה חודשית של 5 אחוז ביולי 1984 כמוה כאינפלציה של 18 אחוז ביולי 1983, ומשמעותה אינפלציה שנתית של 82 אחוז! הוא הכריז: שרידאוצר הצביע על השיפור במאזן התשלומים, אך ללא הועיל. לא היתה לו תמיכה אמריקאית, והוא נאלץ להתפטר. כהן-אורגד נבחר במקומו, והכריז כי תוך שלושה חודשים יחזרו השקלים למחזור, וישראל תחזור לעצמה.

אבטלה, כפי שהכריז שרידאוצר. יורם ארידור גם אמר כי "המיתון המסתמן יהיה חלקי, קצר, וישמש מבוא לתנופה גדולה למשק". כמוצרים מסויימים התחיל להיווצר מחסור. זו היתה אחת הסיבות להעלאת המחירים שהיו כמעט בכל ענפי התייצות. רוכת, סיבה אחרת היתה: מצוקת האשראי. יצרנים רבים העלו מחירים, כדי להשיג במהירות כסף רב, שהיה דרוש להם לתשלום עבור חומרי הגלם, ושהם לא יכלו להשיגו בשוק האשראי. ההנפקות בבורסה, שמחודש נובמבר 1983 ועד לחודש ינואר 1984 היו מוצלחות מאוד, התחילו להיכשל ביו אחר ז, משום שבידי הציבור התמעטו והלכו הדולארים. אלה התחילו שוב להתרכז בידי ארבעת הבנקים הגדולים. הבנקים הקטנים יותר נמכרו בזה אחר זה, משום שלקוחותיהם לא יכלו להחזיר את חובותיהם. הבנק הבינלאומי נקנה על-ידי בנק לאומי. בנק הספנות נמכר לבנק הפועלים, ובנק דיסקונט הגריל את חלקו בבנק כללי. ההסתדרות שתקה. בנק הפועלים סיפק קווי אשראי נוחים לתברת העובדים. מדי שבוע, בערך, נערכה "שביתת אוהרה" בת שעה באחד מענפי המשק, שסבל יותר מאחרים ממצוקת האשראי ומפיטורי עובדים.

הנתון הכולל ביותר: ירידה בכיוון אחד

באפריל התכנסה בטבריה ועידת רה כלכלית שהשתתפו בה נציגי האוצר, נציגי הבנקים, נציגי התאחדות

"כהן-אורגד הבטיח שתוך שלושה חודשים יחזרו השקלים למחזור"

רים הילוו כספים בריבית של 18 אחוז ואף 20 אחוז. אך האפשרות השלישית שהיתה בידי התעשיינים והסוחרים היתה קשה לא פחות: למכור חלק ממיפעלים או מהחברה שלהם לבנקים, בתמורה להבטחה לקבלת אשראי. מיפעלים רבים פשטו רגל, והפסיקו את הייצור. עובדי דים התחילו להיפלט לשוק העבודה, וחלקם קיבלו דמי אבטלה שהגיעו ל-20 אחוז מן השכר, כדי לא לעודד

את השקלים האלה בדולארים ככל יום כמשך השנה הקרובה, על פי שער של 100 שקלים לדולר. איידסדור נוצר בתחום אחר. מאות אלפי חוזים חתומים נפתחו על-ידי צד זה או אחר, שכן נוצרו בעיות בהסדר התשלומים. הכנסת עברה שעות נרפות על הקיקת חוקים שיסדירו את העניין, אך לא יכלה לעמוד בקצב. אלפי תביעות מישפטיות הוגשו לבתי-המישפט, שכרעו תחת העומס.

גרם חמאה — 28 סנט. כיצים בנות יותר מ-10 גרם — 10 סנט האחת. עוף מיספר 1 — שני דולאר וחצי. בבורסה עבר המיסחר לשיטה האמריקאית. מחירי המניות נקבעו על פי ערך הדולר, והעלויות נקבעו כ-10 סנטים, כאשר כל סנט מייצג נקודה. חלק מהמיסחר עדיין נערך בשקלים, ובמניות של מיפעלי התעשייה נרשמו עליות מסחררות. לעומת זאת, ירדו מניות המקרקעין, במניות הבנקים

שרי-האוצר יורם ארידור אמר כי "המיתון המסתמן יהיה חלקי, קצר וישמש מבוא לתנופה גדולה במשק."

בעיה אחרת היתה זו של הפנסיונרים. מי שקיבל מקופת-הגמל 70% אחוז משכרו לפני הפרישה קיבל לפתע רק חצי משכרו. ישראל קיסר הודיע שההסתדרות תיאבק על זכויות הפנסיונרים, אך שעה לאחר מכן כבר הודיעה מיבטחים ההסתדרותית שלא תוכל לשלם "יותר ממה שיש", וכך הודיעה גם הנהלת קופת-הגמל גדיש של בנק הפועלים. קיסר הודיע ש

בעיה אחרת היתה זו של הפנסיונרים. מי שקיבל מקופת-הגמל 70% אחוז משכרו לפני הפרישה קיבל לפתע רק חצי משכרו. ישראל קיסר הודיע שההסתדרות תיאבק על זכויות הפנסיונרים, אך שעה לאחר מכן כבר הודיעה מיבטחים ההסתדרותית שלא תוכל לשלם "יותר ממה שיש", וכך הודיעה גם הנהלת קופת-הגמל גדיש של בנק הפועלים. קיסר הודיע ש

עדיין לא נערך מיסחר, מכיוון שההסתדרות לא נחתה. העירעור העיקרי של הבנקים היה על יכולתם לגייס הלוואות דולאריות בחו"ל מחברות הבת שלהם ומסיניפיים, וכן מבנקים קורספונדנטים. מיבצע החלפת השקלים בדולארים הסתיים ללא בעיות. בתום המיבצע הודיע בנק ישראל שנתר בירו עודף של 21.5 מיליוני דולארים. כלומר:

"השגריר הבטיח שיזכר עם מזכ"ל העבודה, חיים ברלב"

תהיה "שביתת אוהרה" של שעה, של ציבור הגימלאים.

שקלים השווים ל-1.5 מיליוני דולאר רים לא הוחלפו, והם נותרו כנראה בידי אספנים, או שהם נמצאים בחו"ל. בנק ישראל הודיע שאפשר יהיה להחליף

מיתון, אבטלה, מחסור במוצרים ומצוקת אשראי

בינתיים התחילו להתעורר בעיות בתעשייה. הריבית היתה אמנם נמוכה — 13 אחוז — בדיוק כמו הריבית בארצות-הברית. אך סכומי האשראי שהוקצו היו נמוכים ביותר. הבנקים הודיעו שיקצו את האשראי "לפי יכולתם". הם היקצו את האשראי קודם כל למפעלים השייכים לקבוצת הון שלהם. במיפעלים ששולטו דיבייטיות, ובמיפעלים ששולט בהם בנק המיזרחי כמעט שלא היו בעיות. אך הבנק הבינלאומי הראי שון הודיע שאינו יכול עוד לספק אשראי למיפעליהם של השותפים בי קבוצת ההשקעות דנות, ושלא אותם לבנק לאומי. בנק לאומי הודיע ש יסכים להלוות לשותפי דנות 60% מתביעותיהם, תמורת 35 אחוז מהון המניות של דנות, ונפתח משאימומן. תעשיינים פרטיים רבים מצאו את עצמם לפני הבריה הקשה ללוות כסף בריבית גבוהה מסניפי הבנקים הישראליים, או מבנקים אחרים בחו"ל — או ללוות אותם בשוק ההון האפור שהתחיל להתפתח. מאות ישראלים התחילו להעביר כסות את הדולארים שהבי ריחו קודם לכן לחו"ל. באופן רישמי למחצה קמו "בנקים" חסרי רישיון, שהעניקו למפקדים בהם ריבית של 10 אחוז לעומת הריבית של 6 אחוז שתנתו הבנקים האחרים. הבנקים האפור

"רוזוליו קרא לאחריות לאומית"